

صبح ایران

فرماندهی هنرورسیدنی وزیر

مثبت نگاتیو؛ روایت نوآورانه جنگ

برنامه شبکه مستند بنا دارد وقایع کمتر گفته شده دفاع مقدس را بازگو کند

صفحه ۶

زیبایی‌های بی نظیر در کلام الهی

حجت الاسلام کلباسی می‌گوید تبیین مفاهیم قرآن نیازمند بهره‌گیری از زبان تصویر و ابزارهای هنری است

۱۱۱۰

خانواده جام جم از خانواده معمولی می‌گویند

نگاه متفاوت روزنامه‌نگاران به سریال پایتخت لایه‌های عمیقی از این اثر را نمایان می‌کند

۸۱۰

۴۳ سال با رادیو

گپ‌وگفت «جام جم» با رامین پورایمان، بازیگر توانمند و خوش اخلاق رادیو، تلویزیون و سینما

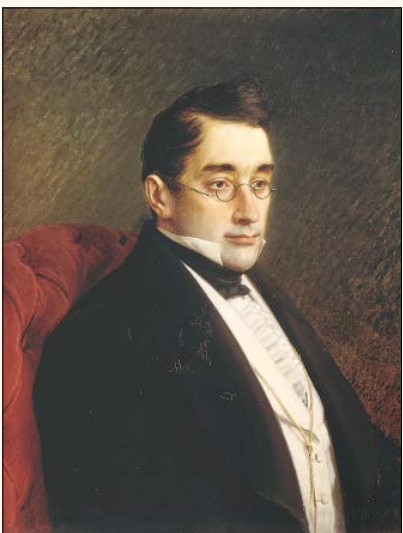

۷۱۰

📌 زاویه دید

فرجام خودسری‌های سفیر شاعرپیشه

قیام مردم تهران به رهبری میرزاسیخ مجتهد، خروشی علیه استبداد و استعمار بود

تأثیر ناخوشایندی بر ایرانی‌ها بگذارد. آصف‌الدوله برای این‌که آن دو زن را برگرداند دست به دامان میرزاسیخ استرآبادی شد. میرزاسیخ از شاگردان میرزاابوالقاسم قمی بود و جزو مجتهدان پرنفوذ تهران به شمار می‌رفت. وی ابتدا خواست مسالمت جویانه موضوع را رفع و رجوع کند و چندبار برای گریبایدوف پیام فرستاد اما سفیر روس گوشش به این حرف‌ها بدهکار نبود. میرزاسیخ وقتی از این اقدامات نتیجه‌ای نگرفت در سخنرانی‌های عمومی و در مساجد تهران شرحی از ماجرا ارائه کرد و فتوا داد: نجات زنانی که اسیر سفارت روسیه هستند بر همه مسلمانان واجب است و شرکت در این امر در حکم جهاد محسوب می‌شود. هیجان عمومی و احساسات مذهبی مردم تحریک شده بود. مگر می‌شود زن مسلمان را به زور در محلی که اجنبی‌ها باشند اسیر کنند و صدایی از جامعه مسلمان درنیاید. روز چهارشنبه ششم شعبان ۱۲۴۴ تهران رنگ دیگری به خود گرفت. بازاربان دکان‌های خود را بستند و از هر سو جمعیت به سمت سفارت روسیه روان شد. مأموران روسی که قصد متفرق کردن معترضان را داشتند، به سمت جمعیت آتش گشودند و با این کار، شش نفر کشته شدند. جنازه‌ها روی دوش مردم به مسجد برده شدند و این اقدام بیش از گذشته بر آتش خشم عمومی افزود.

ظاهراً تمامی نداشت. او در مسیر حرکت در قزوین توقفی داشت و متوجه شد جمعی از اتباع قفقاز در این شهر هستند و مصمم بود این عده را بدون اطلاع مقامات ایرانی به ارمنستان و گرجستان منتقل کند اما با مقاومت ایرانی‌ها مواجه شد و حتی نزدیک بود آسیبی به او و هیأت همراهش از سوی اهالی قزوین وارد شود ولی کارگزاران ایرانی به سختی توانستند بدون این‌که گزند ی روس برسد آنان را تا پایتخت همراهی کنند. یکی از مأموریت‌های مهم گریبایدوف، مسأله استرداد فراریان و اسرای قفقازی و گرجی به روسیه بود که برابر با ماده ۱۳ قرارداد ترکمانچای می‌بایست طی چهار ماه به روسیه مسترد می‌شدند. در بین این عده، برخی زنان و دختران گرجی بودند که بعدها اسلام آورده و به عقد ایرانی‌ها درآمده بودند. مأمور روسی، بدون توجه به این مراتب، مصرانه معتقد بود آنها در شمول افرادی که در بند ۱۳ قرارداد برای آنان تعیین تکلیف شده قرار دارند و باید به کشور خود بازگردند. این در حالی بود که برخی از این افراد به خصوص زنان، زندگی جدیدی تشکیل داده و از ایرانی‌ها صاحب فرزندان شده بودند و تمایلی برای خروج از ایران نداشتند. البته در این بین، چند گرجی و ارمنی هم بودند که همچنان سودای مراجعت به وطن را داشتند و مخفیانه خود را به سفارت روسیه رساندند و در آنجا اقامت کردند.

یکی از آنان، میرزایعقوب ارمنی، خزانه‌دار و مباشر شاه بود که بعد از دزدی از خزانه و دربار، جایی مطمئن‌تر از سفارت روسیه برای پناهنده‌گی پیدا نکرد. دربار ایران با اطلاع از این موضوع، درخواست استرداد فرد خاطی را کرد اما گریبایدوف به این بهانه که میرزایعقوب ارمنی است و باید به کشورش بازگردد از تحویل او خودداری نمود. همین میرزایعقوب بود که خبر داد در حرمسرای آصف‌الدوله، دایبی عباس میرزا دو زن گرجی حضور دارند. آن دوزن گرجی مدت‌ها پیش به عقد آصف‌الدوله درآمده بودند اما گویا گریبایدوف به این مسأله اساساً توجهی نداشت و به مأموران روسی دستور داد به زور وارد حرم خانه آصف‌الدوله شوند و آن دو زن گرجی را با خود به سفارت روسیه بیاورند. این اتفاق طبیعی بود که

قرارداد ترکمانچای (یکم اسفندماه ۱۲۰۶) که پس از شکست ایران در جنگ با روسیه به امضا رسید، شرایط بسیار سختی برای ایران به همراه داشت و موجب ایجاد نارضایتی و خشم گسترده مردم و نخبگان ایرانی شد. در این فضای متشنج، حضور الکساندر سرگتوویچ گریبایدوف، وزیرمختار روسیه در ایران و رفتارهای گستاخانه و تحقیرآمیز او نسبت به ایرانیان، به وقوع حادثه‌ای منجر شد که یکی از مهم‌ترین واکنش‌های مردمی علیه استبداد و استعمار روسیه بود. قتل گریبایدوف و همراهانش در تهران در ۳۰ فروردین ۱۲۰۷.

یکی از تلخ‌ترین اتفاقات مهم در سیر روابط ایران و روسیه، بستن دو معاهده تحمیلی گلستان و ترکمانچای است که شرایط سخت و غیرمتعطفی بر کشورمان تحمیل می‌کرد. تزار روس، پیروزمندانه در انتظار اجرای مفاد قرارداد بود. ازاین‌رو جوانی شاعرپیشه را که در ادبیات روسیه جایگاهی برای خود کسب کرده بود و اکثر مواقع در حوالی قفقاز نزد دایی‌اش پاسکوویچ فرمانده قشون روسیه در نبرد با ایران به سر می‌برد، برای اجرایی کردن بندهای قرارداد ترکمانچای به ایران فرستاد.

فرستاده جدید سرزمین شمالی با وجود این‌که طبع لطیفی داشت اما گویا مأموریت تازه را خیلی جدی گرفته بود و با سری پرنخوت با میزبانان ایرانی خود برخورد می‌کرد. نام این فرستاده الکساندر سرگتوویچ گریبایدوف بود. ایرانی‌ها با مهمان روسی به احترام برخورد کردند اما او در همه مراحل مأموریت خود تعمد داشت مفرورانه با مقامات ایرانی برخورد کند. مضاف بر این‌که مأموران روسی که در این سفر او را همراهی می‌کردند بدون این‌که حرمت میزبان را رعایت کنند در مسیر حرکت او از برخورد زنده با عابران کوچه و خیابان خودداری نمی‌کردند.

این برخورد زنده گرچه برای میزبان غیرقابل تحمل بود اما صوری پیشه کرد و هیچ نکتت تأملموریت بدون حاشیه به پایان برسد اما خودسری‌های گریبایدوف

فرحان غامی
دبیر گروه فرهنگ و هنر

📌 یادداشت

اینک آخرالزمان! دین و تمدن

دکتر محمد هادی
همایون پژوهشگر و نویسنده

شیعیان در دوران غیبت چه وظایفی دارند؟ حکومت اسلامی برای حرکت به سوی ظهور، چطور و چه راهبردهایی باید داشته باشد؟ ناچاریم از زاویه‌ای متفاوت به تاریخ بشر از بامداد پیدایش تاکنون بنگریم تا به راهبردهایی که می‌باید، دست یابیم. بایستی با بازتعریف جایگاه خود در این فرآیند تاریخی، میان رخداد‌های ظاهراً پراکنده تاریخ بکوشیم و پیوستار معناداری بیابیم. براین‌پایه، رویکرد تمدنی به موضوع مهدویت است که محور پژوهش خواهد بود؛ مولف‌های بنیادین که از تمسک به دو ثقل سترگ به دست می‌آید که یادگاران پیامبرند. نخله‌ای در تعریف تاریخ به رخدادها و کنشگری‌های پادشاهان و سران پرداخته‌اند؛ در برابر این نگره، کسانی دلیل حرکت تاریخ را کوشش‌های دانشوران شمرده‌اند. در این میان، مولف‌های دیگر نیز هست که با همه تأثیرگذاری در تاریخ، با غفلت معنادار و وعظمی فروپوشیده شده که رخداد‌های بزرگ‌ومانی‌برانگیز خفته شدن پیامبران از آن جمله است. شگفت‌انگیز تاریخ پیامبران به جای این‌که در پژوهش‌ها و بررسی‌های دانشورانه دارای جایگاهی درخور باشد، بیشتر به تفریح و سرگرمی و داستان شباهت می‌برد در حالی که بخش مهمی از قرآن (عهد اخیر خدا با انسان) به همین مهم اختصاص یافته است. در رویکرد مرسوم به تاریخ اما نقش پیامبران بسی حاشیه‌ای و ناپیداست. براساس قرآن، تاریخ بشر با دینداری آغاز شده و سرتاسر تاریخ، کنشگری دو جبهه حق و باطل است و جبهه حق، اصالت بنیادین دارد و پایان تاریخ را نیز رقم می‌زند. در تاریخ تمدن مشهور اما زیست بشر نه تنها با شرک که همچنین با جهل و نادانی آغاز می‌شود و با فناوری و شکوفایی علمی، نیاز بشر به دین چنان کاستی می‌گیرد که انسان سرانجام بر چاک خدا وارد می‌شوند و رنسانس نیز بزنگاه مهم و سرنوشت‌ساز بشریت معرفی می‌شود. برای رسیدن به دریافتی فراگیر از تاریخ تمدن، بایستی نقش و تأثیر ماندگار پیامبران چونان فرآیندی پیوسته در روند تاریخ مورد بررسی قرار بگیرد که تجلی حق و باطل در روند تاریخ، نخستین مولفه این بررسی است. با روشنگری قرآن درمی‌یابیم جریان هدایت از بنیاد به پیامبران منحصر شده و سلسله پیامبران، تجلی این جریان حقه است که در ادبیات قرآن «حزب الله» نامیده شده و برپایه روایات مستند و موثق و تأییدات قرآنی، این حزب روشنگر در شیعیان آخرالزمان (پیروان اسلام ناب محمدی) تجلی یافته. در برابر جبهه حق اما صف‌آرایی حزب شیطان را شاهدیم. درباره قدرت اهریمن، دیدگاه و روایت‌هایی از تسخیر انسان‌ها و مشکل آفرینی او تأکید دارد که گزارش ایوب پیامبر در این باره یادکردنی است.

برای خواندن متن کامل، کیوآرکد را اسکن کنید.

متن کامل

در گزارش‌های تاریخی آمده این بار نزدیک ۳۰ هزار نفر از مردم معترض در محاصره سفارت روسیه شرکت کردند و با قزاقان محافظ سفارت درگیر شدند. وقتی خبر به فتح‌علی‌شاه رسید از بیم آن‌که این اقدام، روسیه را بر سر خشم آورد و زمینه‌ساز بروز جنگ دیگری با این کشور شود، فرزندش علی‌شاه ظل‌السلطان را که حاکم تهران بود مأمور کرد مردم را از دوروبر سفارت روسیه متفرق کند. تلاش مأموران حکومتی به جایی نرسید و مردم به سفارت روسیه حمله‌ور شدند و گریبایدوف و ۳۷ نفر از همراهان او را به قتل رساندند. مردم خشمگین، جسد گریبایدوف را میان زباله‌ها انداختند و پس از سه روز جسد او پیدا و به تفلیس حمل شد. تنها فرد روسی که از این ماجرا جان سالم به‌در برد مالتسف، منشی سفارت بود که خودش را پنهان کرده بود. فتح‌علی‌شاه به محض این‌که از اوضاع آگاه شد برای این‌که جلوی تبعات بعدی اختلافات ایران و روسیه را بگیرد، دستور اقدام یکی از عوامل اصلی اعتراض را صادر کرد. به دستور او، میرزا مسیح مجتهد به عتبات تبعید شد و هیأتی هم از سوی ایران به سرپرستی خسرومیرزا، پسر عباس میرزا به روسیه رفتند تا ضمن عذرخواهی، مراتب ابراز تأسف دربار ایران را به نیکلای اول تزار روس اعلام کنند. میرزا تقی‌خان فراهانی (امیرکبیر) یکی از اعضای این هیأت بود. روسیه در آن زمان، بر سر مسأله اداره سرزمین‌های متصرفی عثمانی در بالکان و حقوق مسیحیان یونان با عثمانی در حال جنگ بود و در چند جبهه هم عقب‌نشینی‌هایی داشت. از این‌رو شرایط برای نیکلای اول فراهم نبود که خود را درگیر جنگ دیگری در جبهه ایران بکند. بنابراین برخلاف برداشت‌های اولیه ایران، سفر هیأت اعزامی با استقبال و برخورد خوب تزار روسیه مواجه شد. در عین حال نباید از شهادت منصفانه مالتسف که ماه‌ها در ایران زندگی می‌کرد بی‌اعتنا گذشت. او در گزارشی که ارائه داد به تلاش همه‌جانبه دربار ایران برای حل مسالمت‌آمیز اوضاع اعتراف کرد و برخورد خودسرانه گریبایدوف و مأموران روس را در اجرای مأموریت، یکی از عوامل بروز این حادثه دانست. هیأت اعزامی ایران در بیست‌ودوم صفر ۱۲۴۵ (بیست‌وسوم آگوست ۱۸۲۹) طی یک استقبال رسمی و تشریفات خارج از تصور هیأت ایرانی با تزار دیدار کرد. خسرومیرزا نامه عذرخواهی ایران را برای نیکلای اول قرائت کرد و تزار هم دست او را گرفت و اعلام کرد قضیه را به فراموشی می‌سپارد و نیم میلیون تومان بدهی ایران را بابت غرامت بخشید و پرداخت آخرین قسط نیم میلیون تومانی را به پنج سال بعد موکول کرد.